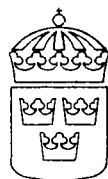

Utbildningsutskottets yttrande

1991/92:UbU2y

Riktlinjer för den statliga
fastighetsförvaltningen och ombildningen av
byggnadsstyrelsen, m.m. (prop. 1991/92:44)

1991/92
UbU2y

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 21 november 1991 beslutat bereda utbildningsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1991/92:44 Riktlinjer för den statliga fastighetsförvaltningen och ombildningen av byggnadsstyrelsen, m.m. jämte motioner såvitt propositionen och motionerna berör utbildningsutskottets beredningsområde.

I propositionen föreslås nya riktlinjer för den statliga fastighetsförvaltningen. Uppgiften att förvalta statens fastigheter skall enligt förslaget skiljas från myndigheternas ansvar för lokalförsörjningen. I propositionen föreslås vidare att delar av byggnadsstyrelsen ombildas till en efterfrågestyrd stabs- och servicemyndighet, som bl.a. skall lämna råd och stöd till regeringen och de statliga myndigheterna i lokalförsörjningsfrågor. Ombildningen föreslås påbörjas den 1 juli 1992.

Det föreslås vidare i propositionen att huvuddelen av byggnadsstyrelsens fastighetsbestånd skall överföras till bolag och fortsättningsvis förvaltas i aktiebolagsform. Med hänsyn till verksamhetens omfattning föreslås en fastighetskoncern med ett statligt helägt moderbolag och ett antal dotterbolag, uppdelade sakområdesvis i bärkraftiga enheter. De fastigheter som upplåts för universitet och högskolor föreslås sammanföras i ett sådant dotterbolag. För fastighetsdriften föreslås ett särskilt dotterbolag.

För den del av fastighetsbeståndet som av skilda skäl bedöms olämplig att föra över till aktiebolag — bl.a. vissa donationsfastigheter — föreslås att förvaltningen skall handhas av en nybildad statlig myndighet.

Utbildningsutskottet begränsar sitt yttrande till de tre motioner som direkt tar upp frågor om fastigheter för statlig utbildningsverksamhet, nämligen motionerna 1991/92:Fi23, 1991/92:Fi26 och 1991/92:Fi29.

I motion 1991/92:Fi23 (c) bejakas de grundläggande principer för den statliga fastighetsförvaltningen som föreslås i propositionen. Motionärerna är dock kritiska mot att universitets- och högskolefastigheterna skulle överföras till ett enda dotterbolag, vilket de menar är en alltför centralistisk modell. Det skulle vara bättre att bilda regionala bolag, vilket skulle ge utrymme för ett närmare samarbete mellan respektive

högskoleenhet och fastighetsbolaget. Dotterbolagens rätt att avyttra fastigheter måste enligt motionärerna knytas till förutsättningen att samförstånd uppnåtts med de berörda lokalutnyttjarna, så att inte verksamheten där skadas (yrkande 1). Vidare bör enligt motionärerna universitetens donationsfastigheter undantas från bolagiseringen och även fortsättningsvis kunna ägas och förvaltas av respektive högskoleenhet (yrkande 3). I motion 1991/92:Fi26 (s) föreslås att riksdagen skall avslå propositionen. Motionärerna anser att ändamålet med högskolefastigheterna — att tjäna forskning och utbildning — skjutits i bakgrunden till förmån för det kortsiktiga lönsamhetsperspektivet och att propositionen över huvud taget inte berör frågan hur avkastningskravet på bolaget skall kunna förenas med fastigheternas ändamål. Vidare hävdas i motionen att det i framtiden kan bli mycket svårt att motivera donationer till fastigheter då dessa skall ägas av det nya bolaget. Motionärerna påpekar att statsmakternas strävan de senaste åren gått ut på att öka friheten och stärka kreativiteten i högskolesystemet och anser att de aktuella förslagen går i motsatt riktning. De ifrågasätter hur den föreslagna överföringen av universitets- och högskolefastigheterna till ett dotterbolag inom den statliga fastighetskoncernen går ihop med regeringens deklarerade avsikt att skapa mer autonoma universitet och högstskolor som skall vara enskilda juridiska rättssubjekt. En så genomgripande förändring som den i propositionen föreslagna av universitetens och högstskolornas verksamhet bör, heter det i motionen, inte behandlas oberoende av forskningspolitiken i övrigt och utan att berörda universitet och högstskolor får tillfälle att yttra sig över förslagen. I motion 1991/92:Fi29 (fp) slutligen framförs liknande synpunkter om ökad frihet och ansvar för högskoleenheterna. Motionärerna påtalar att friheten för dessa att söka andra hyresvärdar än det nya bolaget är illusorisk. De anser också att det i propositionen är oklart hur donationsfastigheter vid universitet och högstskolor skall behandlas och att det knappast kommer att bli några donationer i framtiden, om dessa fastigheter också skall överföras till det nya bolaget.

Utbildningsutskottet vill med anledning av propositionen och motionerna anföra följande.

En större frihet och autonomi för universitet och högstskolor måste eftersträvas. Det är viktigt att fastighetsförvaltningen på högstskolornas område organiseras på ett sätt som tar hänsyn till verksamhetens särart och ger utrymme för självständigt agerande från högskoleenheternas sida. De bör t.ex. ges möjlighet att själva svara för fastighetsdriften och därvid vara fria att köpa tjänster på marknaden var de finner bäst, samt även att äga vissa fastigheter. Frågan hur en enligt regeringens förslag förändrad fastighetsförvaltning skulle påverka verksamheten, dvs. forskning och utbildning, samt förslagens konsekvenser för de framtida behoven av anslag till utbildning och forskning behöver ytterligare belysas. När det gäller donationsfastigheter är det oklart vilka sådana som skulle komma att övertas av fastighetsbolaget för högskolefastigheter, och hur den föreslagna ordningen skulle inverka på potentiella donatorers vilja att i framtiden donera fastigheter eller

investeringsmedel för fastigheter för högskoleändamål. Riksdagen bör enligt utbildningsutskottets mening begära att regeringen återkommer med redovisning på dessa punkter innan slutlig ställning tas till bolagisering av statens fastigheter på universitets- och högskoleområdet.

I propositionen redovisas även vad de av riksdagen beslutade nya riktlinjerna för den statliga lokalförsörjningen (prop. 1990/91:150 bil. I:1, bet. FiU30, rskr. 386) enligt regeringens mening kommer att innebära för myndigheternas ansvar och befogenheter på detta område. Bl.a. sägs att myndigheterna, som själva skall svara för sin lokalförsörjning, skall kunna träffa hyresavtal med upp till sex års löptid. I de fall hyresavtal avser längre löptid än tre år bör beslut dock alltid fattas i samråd med den nya stabs- och servicemyndigheten. Vid längre löptider än sex år bör alla hyresavtal av ekonomisk betydelse enligt propositionen prövas av regeringen. I motionerna 1991/92:Fi23 (c) yrkande 2 och 1991/92:Fi29 (fp) ifrågasätts dessa restriktioner.

Utbildningsutskottet delar motionärernas uppfattning att universitet och högskolor, för att verkligen kunna ta det lokalförsörjningsansvar som den nya ordningen är avsedd att ge dem, bör ges större utrymme att själva förhyra sina lokaler.

Utskottet har av Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) gjorts uppmärksam på att ägandebilden när det gäller mark och fastigheter som brukas av SLU i många fall är oklar. Enligt uppgift finns det jordbruksfastigheter som finns uppförda både på domänverkets fond och på byggnadsstyrelsens fastighetsfond, samtidigt som SLU själv har andel i den fasta egendomen i form av egna investeringar i byggnader, markanläggningar, skogsplanteringar m.m. Det är enligt utbildningsutskottets uppfattning angeläget att dessa förhållanden klarläggs, innan överföring av de berörda fastigheterna sker till de bolag som bildas enligt förslagen i proposition 1991/92:44 och den aviserade propositionen om bolagisering av domänverket. Även i detta fall är det viktigt att fastighetsförvaltningen organiseras på ett sätt som står i samklang med fastigheternas ändamål att tjäna forskningen och utbildningen vid SLU.

Utbildningsutskottet anser att finansutskottet med anledning av propositionen och motionerna 1991/92:Fi23, 1991/92:Fi26 och 1991/92:Fi29 bör föreslå riksdagen att som sin mening ge regeringen till känna vad utbildningsutskottet här anfört.

Stockholm den 28 november 1991

På utbildningsutskottets vägnar

Ann-Cathrine Haglund

I beslutet har deltagit: Ann-Cathrine Haglund (m), Lena Hjelm-Wallén (s), Rune Rydén (m), Bengt Silfverstrand (s), Margitta Edgren (fp),

Ingvar Johnsson (s), Larz Johansson (c), Bo Arvidson (m), Ingrid Näslund (kds), Stefan Kihlberg (nyd), Ewa Hedkvist Petersen (s), Ulf Melin (m), Jan Björkman (s), Inger Lundberg (s) och Lena Öhrsvik (s).

1991/92:UbU2y

Från vänsterpartiet, som inte företräds av någon ordinarie ledamot i utskottet, har suppleanten Björn Samuelson (v) närvarit vid ärendehandlingen.

Avvikande mening

Ann-Cathrine Haglund (m), Rune Rydén (m), Margitta Edgren (fp), Larz Johansson (c), Bo Arvidson (m), Ingrid Näslund (kds) och Ulf Melin (m) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar med "En större" och på s. 3 slutar med "på universitets- och högskoleområdet" bort ha följande lydelse:

En större frihet och autonomi för universitet och högskolor måste eftersträvas. Det är viktigt att fastighetsförvaltningen på högskolans område organiseras på ett sätt som tar hänsyn till verksamhetens särart och ger utrymme för självständigt agerande från högskoleenheternas sida. De bör t.ex. ges möjlighet att själva svara för fastighetsdrift och därvid vara fria att köpa tjänster på marknaden var de finner bäst, samt även att äga vissa fastigheter. Frågan hur en enligt regeringens förslag förändrad fastighetsförvaltning skulle påverka verksamheten, dvs. forskning och utbildning, samt förslagens konsekvenser för de framtida behoven av anslag till utbildning och forskning behöver ytterligare belysas. När det gäller donationsfastigheter är det nämligen oklart vilka sådana som skulle komma att övertas av fastighetsbolaget för högskolefastigheter, och hur den föreslagna ordningen skulle inverka på potentiella donatorers vilja att i framtiden donera fastigheter eller investeringsmedel för fastigheter för högskoleändamål. Utbildningsutskottet förutsätter att regeringen beaktar dessa punkter innan slutlig ställning tas till bolagisering av statens fastigheter på universitets- och högskoleområdet.